

Trans-Avrupa Ağları

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TRANS-AVRUPA AĞLARI POLİTİKASI :

Trans-Avrupa Ağları politikası ile Ulaştırma, Enerji ve Telekomünikasyon sektörlerinde Avrupa altyapısının entegrasyonu ve karşılıklı işletilebilirliği amaçlanmakta, bu çerçevede teknik standartlar ve öncelikli ortak çıkar projeleri tespit edilerek, bu projeler için finansman imkanları geliştirilmektedir. TEN Politikasının ana amacı bu üç sektör için tek pazarın oluşturulması, aynı zamanda bu sektörlerin Avrupa Tek Pazarı'nın işleyişini kolaylaştırmasıdır.

TEN Politikası aynı zamanda uyumlu bir Avrupa altyapı sistemi oluşturmak için bölgesel ve ulusal altyapıyı birbirine bağlamaktadır. TEN politikasının aşağıdaki konularda etkinliği ve verimliliği artırması beklenmektedir:

- -Ekonomik ve Sosyal Bütünleşme
- -Kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı
- -Az gelişmiş bölgelerin geliştirilmesi,
- -Çevresel etkilerin sınırlandırılması
- -Komşu ülkelerle bağlantıların güçlendirilmesi
- -Rekabetçi enerji üretimi ve arzı
- -Yenilenebilir enerji üretiminin artırılması
- -Enerji arz güvenliği ve etkinliği

FASLIN KAPSAMI :

Trans Avrupa Ağları (TEN) Faslı ulaştırma, enerji ve telekomünikasyon olarak üç alt başlıktan oluşmaktadır.

TEN-Ulaştırmanın (TEN-T) temel amacı Üye Ülkeler arasında kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla '**Tek Avrupa Ulaştırma Alanı**'nın fiziki altyapısını oluşturmaktır. Bu amaca ulaşmak için;

- Altyapı yatırımlarına network anlayışı getirilmiş,
- Farklı ulaştırma türlerinin intermodal bağlantısı için kesişim merkezleri (nodes) kurulması planlanmış,
- Mevcut ve planlanan yatırımlar için teknik standartlar belirlenmiş,
- Kurulacak altyapının verimliliğini ve etkinliğini artırmak için ITS'ten en üst düzeyde faydalanılması anlayışı benimsenmiştir.

TEN-Enerjinin (TEN-E) amacı Hazar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde yer alan enerji kaynaklarının AB pazarlarına ulaşması için gerekli petrol ve doğalgaz boru hatlarının inşa edilmesini, elektrik alışverişinin kolaylaşması amacıyla elektrik iletim hatları bağlantılarının gerçekleştirilmesini ve elektrik sistemlerinin birlikte işlerliğinin temin edilmesini sağlamaktır.

TEN-Telekomünikasyonun (TEN-Telecom) amacı ise Avrupa çapında entegre olmuş bir telekomünikasyon ağının ve enformasyon toplumunun oluşturulmasıdır.

TEN ile ilgili en güncel mevzuat dört temel Tüzük'ten oluşmaktadır. Bu Tüzüklerin üçü ulaştırma, enerji ve telekomünikasyon alt sektörlerindeki altyapının geliştirilmesi konusunu, biri ise altyapının gelişmesi için finansman olanaklarını düzenlemektedir:

1. Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı: [Regulation \(EU\) No 1315/2013](#) of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on Union guidelines for the development of the trans-European transport network and repealing Decision No 661/2010/EU
2. Trans-Avrupa Enerji Ağı: [Regulation \(EU\) No 347/2013](#) of the European Parliament and of the Council of 17 April 2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Decision No 1364/2006/EC and amending Regulations (EC) No 713/2009, (EC) No 714/2009 and (EC) No 715/2009 Text with EEA relevance
3. Trans-Avrupa Telekomünikasyon Ağı: [Regulation \(EU\) No 283/2014](#) of the European Parliament and of the Council of 11 March 2014 on guidelines for trans-European networks in the area of telecommunications infrastructure and repealing Decision No 1336/97/EC
4. Trans-Avrupa Ağları Finansman Aracı (CEF): [Regulation \(EU\) No 1316/2013](#) of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing the Connecting Europe Facility, amending Regulation (EU) No 913/2010 and repealing Regulations (EC) No 680/2007 and (EC) No 67/2010

TRANS-AVRUPA AĞLARI POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Trans-Avrupa Ağları kavramına ilk olarak Maastricht Antlaşması (1993)'nda yer verilmiştir. TEN politikası amacı "Ulaştırma, Enerji ve Telekomünikasyon sektörlerinde Avrupa altyapısının entegrasyonu ve karşılıklı işletilebilirliğinin sağlanması, bu çerçevede teknik standartların belirlenerek öncelikli ortak çıkar projeleri tespit edilmesi ve bu projeler için finansman olanaklarının geliştirilmesi" şeklinde belirlenmiştir.

TEN-T kapsamında 1990'lı yılların ortalarında yürütülen Ulaştırma Altyapısı İhtiyaç Analizi (TINA) çalışmaları ile belirlenen koridor anlayışı geliştirilmiştir. Bu bağlamda, sürekli güncellenen TEN-T indikatif haritaları ile TEN-T yük ve yolcu koridorları belirlenmiştir. TEN-T Çekirdek Ağında öncelikli olarak finanse edilmek üzere 9 ana Koridor belirlenmiştir: 1.Baltık-Adriyatik, 2.Kuzey Denizi-Baltık, 3.Akdeniz, 4.Orta ve Doğu Akdeniz, 5.İskandinav – Akdeniz, 6.Ren – Alpler, 7.Atlantik, 8.Kuzey Denizi – Akdeniz ve 9. Ren – Tuna. 2001 yılında yayımlanan "2010 için Avrupa Ortak Taşımacılık Politikası: Karar Verme Zamanı" başlıklı Beyaz Kitap'ta taşımacılık modları arasındaki dengesizliğin giderilmesine ve bağlantı sorunlarının giderilmesine önem verilmiştir. Bu kapsamda ulaştırma altyapısındaki bağlantı sorunlarını çözmek amacıyla TEN-T Rehberleri revize edilerek yatırımların altyapı bağlantıları üzerine odaklanması amaçlanmış, proje bazında TEN-T finansman oranı %10'dan %20'ye çıkarılmıştır. Bu bağlamda TEN-T çerçevesindeki projeler ile yüksek hızlı tren altyapısının geliştirilmesi, havayolu bağlantı ve yük taşımacılığını karayolundan demiryoluna kaydırmayı hedeflemiştir. 2011 yılında yayımlanan "Tek Avrupa Taşımacılık Sahası İçin Yol Haritası" 2030 yılına kadar mevcut hızlı tren hatları üç katına çıkarılması, 2050 yılına kadar ise Avrupa hızlı tren şebekesinin tamamlanması yoluyla orta mesafe yolcu taşımacılığının büyük bir bölümünün demiryollarına kaydırılması ve 2030 yılına kadar TEN-T çekirdek ağının tamamlanması, 2050 yılına kadar ise bütün çekirdek ağ havalimanlarına hızlı tren bağlantısının sağlanması AB'nin öncelikleri arasında yer almıştır.

TEN-E ile enerji iç pazarının gelişmesine katkıda bulunulması, arz güvenliğinin iyileştirilmesi ve AB'nin ekonomik ve sosyal uyumuna katkıda bulunulması tasarlanmıştır. TEN-E'nin hayata geçirilmesinde göz önünde bulundurulmuş öncelikler ise şunlardır: Elektrik sektöründe izole durumda bulunan elektrik ağlarıyla bağlantı sağlanması, üye ülkeler arasında bağlantıların geliştirilmesi, üye ülkelerle üçüncü ülkelerin bağlantılarının güçlendirilmesi; doğal gaz sektöründe, doğal gazın yeni bölgelere ulaştırılması, izole durumdaki gaz ağlarının bağlantısının sağlanması, alım ve depolama kapasitesinin geliştirilmesi, gaz boru hatlarının arzının artırılarak ulaştırma kapasitesinin yükseltilmesi.

FASLIN MÜZAKERE SÜRECİNDE GELDİĞİ AŞAMA:

Trans Avrupa Ağları Faslinın Tanıtıcı Tarama Toplantısı 30 Haziran 2006 tarihinde, Ayrıntılı Tarama Toplantısı ise 29 Eylül 2006 tarihinde yapılmıştır. Portekiz Dönem Başkanlığı'nın 27 Eylül 2007 tarihli mektubu ile ülkemizin müzakerelere yeterince hazır olduğu belirtilmiş ve Türkiye Trans Avrupa Ağları Faslında Müzakere Pozisyon Belgesini sunmaya davet edilmiştir. Fasla ilişkin açılış kriteri bulunmamaktadır. Fasil 19 Aralık 2007 tarihinde Brüksel'de yapılan Hükümetlerarası Konferans'ta müzakerelere açılmıştır.

Fasla ilişkin bir adet Teknik Kapanış Kriteri bulunmaktadır: Türkiye ve Avrupa Komisyonu, 1692/96 sayılı Kararın tadil edilmiş haline göre gelecekteki TEN-T ağı üzerinde ve söz konusu TEN-T ağı çerçevesinde Avrupa Menfaati öncelikli bir proje üzerinde anlaşmış olmalarıdır.

Teknik Kapanış Kriterinin karşılanmasına yönelik çalışmalar neticesinde Avrupa Komisyonu ile Kapıkule-Halkalı-Ankara-Sivas-Kars Demiryolu Hattı Projesi üzerinde mutabık kalınmış ve kriter karşılanmıştır. Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü 21 No'lu Trans Avrupa Ağları faslında Türkiye'nin teknik kapanış kriterini karşıladığına dair mektubu 18 Mart 2011 tarihinde Türkiye'ye göndermiştir.

Diğer yandan Avrupa Birliği 2013 yılı sonunda gözden geçirilmiş TEN-T kılavuzlarını yayınlamıştır. Bu kapsamda Türkiye kapsamlı ağ çerçevesinde revize TEN-T kılavuzlarına uyum çalışmalarını başlatmıştır.

FASIL KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR:

Trans Avrupa Ulaştırma Ağları (TEN-T)

TEN-Ulaştırmanın amacı, Türkiye ve AB arasında kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla iyi bir ulaştırma altyapısı oluşturarak, bunun Trans-Avrupa Ulaştırma Ağlarına eklenmesini sağlamaktır. Türkiye, hızlı ve güvenilir ulaştırma altyapısının ve multi-modal ulaştırma ağının oluşturulmasına ve Karadeniz, Asya, Orta Doğu ve Akdeniz bölgeleri ile Avrupa arasında gerekli ulaştırma bağlantılarının sağlanmasına büyük önem vermektedir.

Bu çerçevede, ilgili AB mevzuatı ile uyumlu [Ulaştırma Altyapı İhtiyaçları Değerlendirme \(TINA\) Çalışması](#) yapılmış ve bu çalışma baz alınarak "Çekirdek Ağ Veri Güncelleme Dosyası" hazırlanmıştır. TINA çalışması ile ülkemizin Avrupa altyapısı ile bağlantılandırılması için öncelikli altyapı yatırım ihtiyaçları belirlenmiştir. Ülkemizin TEN-T ile bağlantısının güçlendirilmesi ve kendi çekirdek ağının inşasını amaçlayan altyapı projeleri IPA (2007-2013) altında Ulaştırma Operasyonel Programı kapsamında yürütülmektedir. Dolayısıyla, [Ulaştırma](#)

Operasyonel Programı kapsamındaki projeler de TINA çalışması temel alınarak önceliklendirilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan projeler aşağıda yer almaktadır:

- İnşası devam eden projeler:

- Ankara-İstanbul Hızlı Tren Hattının Köseköy – Gebze Bölümünün İnşası Projesi: Projenin temel atma töreni 27 Mart 2012 tarihinde gerçekleştirilmiş olup, 2015 yılı sonunda tamamlanması öngörülmektedir

- Irmak – Karabük – Zonguldak Demiryolu Hattının Rehabilitasyonu ve Sinyalizasyonu Projesi: Projenin temel atma töreni ise 15 Mayıs 2012 tarihinde gerçekleştirilmiş olup, 2016 yılı ilk çeyreğinde tamamlanması öngörülmektedir.

- Planlama aşamasında olan projeler:

- Samsun – Kalın Demiryolu Hattı Projesi: Proje ihale aşamasındadır.

- Halkalı – Kapıkule Demiryolu Hattı Projesi: Proje'nin IPA II (2014-2020) kapsamında finanse edilmesi planlanmıştır.

- Proje Havuzunda Yer Alan Projeler:

- Malatya – Narlı Demiryolu Hattı Projesi

- Alayunt – Afyonkarahisar – Konya Demiryolu Hattı Projesi

Trans Avrupa Enerji Ağları (TEN-E)

AB, sınırları arasında hem elektrik hem doğal gaz ağlarını güçlendirmek ve bunların entegrasyonunu sağlamak ile düzenli bir elektrik ve gaz akımını güvence altına almak istemektedir. Doğu kaynakları ile Batı pazarları arasında stratejik konuma sahip Türkiye, söz konusu altyapı projelerinin gerçekleştirilmesine büyük önem vermektedir.

AB'de tüketilen enerjinin yarısı üçüncü ülkelerden ithal edilmektedir. Bu oranın 2030 yılında %70'lere ulaşması beklenmektedir. AB enerji politikasının hedeflerinden biri, arzın kesintiye uğramamasıdır. AB'nin mevcut gelişmişliğini korumak ve gelişmeye devam edebilmesiyle ilgili olarak sürekli artan bir enerji gereksinimi vardır. Enerji sorununun giderilmesi için AB kaynak çeşitliliği ile ilgili projelere önem vermekte ve bu projelerin gerçekleştirilmesi için büyük çaba sarf etmektedir.

Türkiye, bölgedeki diğer ülkelerle enerji alanında daha yakın işbirliğine imkân sağlayacak ve enerji güvenliğinin tesisi bağlamında AB'nin önceliklerinden birini teşkil eden Güney Gaz Koridorunun hayata geçirilmesinde ve Türkiye ile AB'nin enerji güvenliğine katkıda bulunmada büyük bir rol üstlenmektedir. Türkiye'nin dâhil olduğu gaz iletim ve bağlantı projeleri Türkiye'nin AB piyasası ile entegrasyonunu temin ederken, AB'nin arz güvenliğine ve kaynak çeşitlendirmesine katkı sağlayacaktır.

Avrupa Birliği, Güney Gaz Koridoru çerçevesinde 4 ana hedef üzerine odaklanmaktadır:

- Hazar doğal gaz kaynakları ile Avrupa arasında fiziksel bir bağlantı oluşturulması,

- Arz güvenliğinin artırılması ve 2009’da Ukrayna-Rusya krizi gibi krizlerden en az seviyede etkilenilmesi,
- Transit taşımacılığa ilişkin risklerin azaltılması,
- Toptan satış rekabetinin artırılması.

Bu bağlamda, Türkiye ile AB ülkeleri arasında doğal gaz alanında bağlantı çalışmaları yürütülmekte olup enerji kaynaklarının ticaretinin yapılabilmesi için çalışmalar sürmektedir. Türkiye’nin enerji tüketen ve batısında yer alan ülkeler ile petrol ve doğal gaz üreticisi ülkeler arasında bir köprü işlevi gören konumu, enerji arz güvenliği açısından bakıldığında ülkemizin önemini artırmaktadır. Ülkemiz Türkiye – Yunanistan doğal gaz enterkoneksiyonu, Bakü – Tiflis – Ceyhan, Kerkük – Yumurtalık petrol boru hatları gibi büyük çaplı projeleri hayata geçirmiş, Nabucco West, TANAP, Bakü – Tiflis – Erzurum doğal gaz boru hattı, Samsun – Ceyhan petrol boru hattı gibi projeleri de gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yürütmektedir.

Türkiye ile AB arasında sınır ötesi elektrik ticaretinin gerçekleşmesine yönelik yasal çerçevenin tamamlanması ve teknik sorunların çözülmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda, 18 Eylül 2010 tarihinde, Türkiye elektrik sisteminin ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity) Avrupa Kıtası Senkron Bölgesine bağlanmış ve deneme paralel çalışma testi başlatılmıştır. Deneme Paralel Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır: “Kararlılığın Sağlanması Dönemi” (Programlı enerji alışverişlerinin olmadığı dönem), “Ticari olmayan elektrik alışverişi dönemi” ve “Ticari Elektrik Alışverişi Dönemi”. Kararlılığın sağlanması dönemi 2011 yılı Şubat ortasında tamamlanmış, ticari olmayan elektrik alışveriş dönemi Şubat 2011’de başlamış ve Mart 2011’de tamamlanmış ve ticari elektrik alışveriş dönemi ise Haziran 2011’de başlamış olup 2013 Sonbaharına kadar uzatılmıştır. ENTSO-E tarafından Nisan 2014’te ENTSO-E ile Türk elektrik sisteminin kalıcı senkron bağlantısına dair karar onaylanmıştır. TEİAŞ-ENTSO-E bağlantısı, uzun dönemli bir anlaşmanın imzalanması ile birlikte kalıcı bir bağlantıya dönüşecektir. Söz konusu Anlaşma taslağı üzerinde müzakereler devam etmektedir.